

Γιατί πετάμε χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα (και η συναρπαστική ιστορία του)

Η Καθαρά Δευτέρα, ο χαρταετός και η ιστορία του: Αναλύουμε όλες τις θεωρίες - από την εμφάνισή του στην αρχαία Κίνα και την παρουσία του στην ελληνική αρχαιότητα, μέχρι τη χριστιανική σημασία του.

Τη λέμε Καθαρά Δευτέρα γιατί, σύμφωνα με τη χριστιανική πίστη, είναι η μέρα της σωματικής και πνευματικής κάθαρσης. Νηστεύουμε, είναι επίσης μέρα αργίας, ενώ αποτελεί την επίσημη έναρξη της Σαρακοστής. Και, φυσικά, πετάμε χαρταετό.

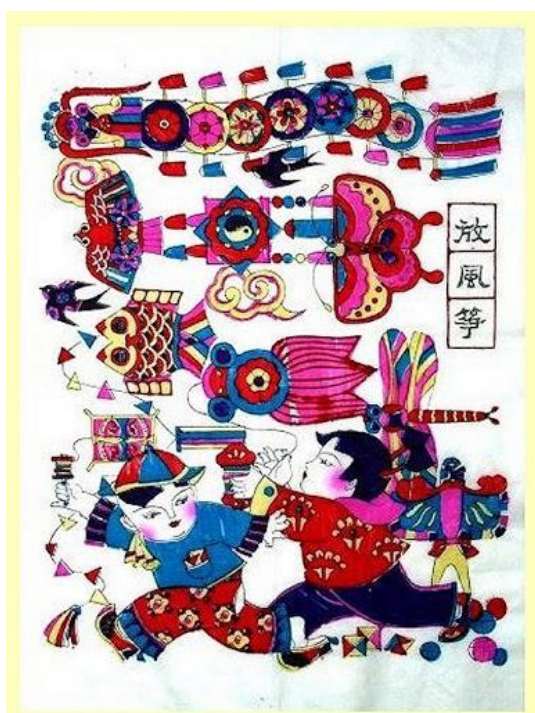
Η αλήθεια είναι πως, αν οι παιδικές μας αναμνήσεις από την Καθαρά Δευτέρα είναι συνδεδεμένες με κάτι συγκεκριμένο, αυτό είναι σίγουρα ο χαρταετός. Το άγχος να έχει τον κατάλληλο καιρό, η επιλογή του πιο όμορφου χαρταετού, η επιλογή του μέρους όπου θα έχει την απαραίτητη άπλα για να σηκώσουμε τον χαρταετό μας και, φυσικά, η δεξιοτεχνία που χρειαζόταν για να τον δεις τελικά να πετά στα σύννεφα συνέθεταν μια μαγική τελετουργία που, ως παιδί, σίγουρα σε γοήτευε.

Γιατί όμως πετάμε χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα; Σύμφωνα με αρχαίες θεωρίες το πέταγμα υποδηλώνει την ανάταση, την κάθαρση της ψυχής μετά το διονυσιακό ξεφάντωμα της Αποκριάς. Ως χριστιανική θεώρηση, το πέταγμα του αετού συμβολίζει το ανθρώπινο πνεύμα που είναι πλασμένο για να πετά στα ουράνια και με αυτόν τον τρόπο είναι σα να ερχόμαστε πιο κοντά στον Θεό. Η αλήθεια πάντως πιθανότατα είναι πως το έθιμο του πετάγματος του χαρταετού τελικά το «αντιγράψαμε» από την Κίνα (ενώ παραμένει σήμερα δημοφιλές επίσης σε χώρες όπως η Ιαπωνία, η Ινδία και η Ταϊλάνδη).

Η ιστορία του χαρταετού έχει βαθιές ρίζες στην αρχαία Κίνα ξεπερνώντας τα 2.400 χρόνια ζωής. Οι λαοί της Ανατολής χρησιμοποιούσαν τους χαρταετούς σε μαγικές τελετές, θρησκευτικές εκδηλώσεις και σε τελετουργίες για τον εξορκισμό του κακού. Πίστευαν ότι όσο ψηλότερα ανεβεί ο αετός, τόσο πιο τυχεροί θα είναι.

Δεν είναι γνωστή η ακριβής χρονική στιγμή και η τοποθεσία που ο πρώτος χαρταετός ανέβηκε στον ουρανό, όμως πιθανότατα οι Κινέζοι έκαναν την αρχή, με μια κατασκευή που αντέγραφε τη μορφή των πουλιών. Άλλωστε, από τις αρχές του κόσμου ο άνθρωπος ονειρευόταν να πετάξει σαν τα πουλιά – ένα όνειρο που φαίνεται σε γραπτά και εικόνες που χρονολογούνται από το 500 π.Χ, ενώ και στην ελληνική μυθολογία έχουμε το διάσημο παράδειγμα του Ίκαρου.

Οι πρώτοι χαρταετοί στην Κίνα κατασκευάζονταν από μετάξι και μπαμπού (καλάμια bambou για το πλαίσιο και μετάξι για το πανί και την ουρά) και μάλιστα με τη μορφή που έχουν ως επί το πλείστον μέχρι σήμερα στη χώρα, δηλαδή με τη μορφή του δράκου.

Από την Κίνα οι χαρταετοί ταξίδεψαν στην Κορέα και την Ιαπωνία, εμπλουτίστηκαν με περισσότερα σχέδια και γύρω στο 1400 μ.Χ οι Ευρωπαίοι εξερευνητές που ταξίδευαν στις χώρες της Ασίας έφεραν τους χαρταετούς στη Γηραιά Ήπειρο. Πολλές λεπτομέρειες για την παρουσία του χαρταετού έχουμε το 1450 στη Γερμανία και το 1606 στην Ισπανία. Στη δεύτερη περίπτωση, ένας κληρικός αναφέρει στο ημερολόγιό του ότι χρησιμοποιούσαν τον χαρταετό σαν παιχνίδι χαράς την ημέρα του Πάσχα.

Ακολουθούν οι χρόνοι της επιστημονικής χρησιμοποίησης των χαρταετών (ή και υφασματαετών) ώσπου το 1752 στην Αμερική ο Βενιαμίν Φραγκλίνος εκτέλεσε το διάσημο πείραμά του, διαπιστώνοντας με τεχνητό αετό τον ηλεκτρισμό της ατμόσφαιρας και του κεραυνού, οπότε και κατασκεύασε το αλεξικέραυνο. Το 1880 ο Αυστραλός Hargrave σχεδίασε έναν τεράστιο αετό για μετεωρολογικές παρατηρήσεις.

Υπάρχει προφορική παράδοση που αγγίζει τα όρια του μύθου, ότι τη μεγάλη γέφυρα του Νιαγάρα την άρχισαν, ρίχνοντας απέναντι με χαρταετό το πρώτο σχοινί.

Κατά τους δυο Παγκόσμιους πολέμους χρησιμοποιήθηκαν ως συσκευές παρατήρησης. Συνολικά, το έθιμο υιοθετήθηκε από όλες σχεδόν τις ηπείρους, αποκτώντας νέες μορφές και δημιουργώντας μύθους, καθώς έκανε την εμφάνισή του στους διάφορους πολιτισμούς.

Οι ανατολικοί λαοί τους έδωσαν ζωντανές μορφές (ψάρια, πουλιά, δράκοντες κ.λπ.). Άλλοι έδεναν σ' αυτούς, γραμμένες πάνω σε μικρότερο χαρτί, τις αρρώστιες και τις συμφορές και τις άφηναν να φύγουν μακριά, άλλοι έστελναν προς τα επάνω τις ευχές και τις επιθυμίες τους, και άλλοι προσάρμοζαν μικρές φλογέρες στο κεφάλι του αετού, για να σφυρίζουν και να διώχνουν τα κακά πνεύματα. Τέλος, άλλοι σήκωναν ομαδικά τους αετούς, σαν προσευχή στον ουρανό και έψαλλαν ύμνους.

Ο Χαρταετός (*La Cometa*), έργο του Ισπανού ζωγράφου Francisco Goya, που χρονολογείται γύρω στο 1777 και σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο του Πράδο, στη Μαδρίτη.

Και στην αρχαία Ελλάδα...

Φαίνεται πάντως πως και στην ελληνική αρχαιότητα ο χαρταετός δεν ήταν άγνωστος. Τον 4ο αιώνα π.Χ., ο μαθηματικός και αρχιμηχανικός Αρχύτας (440-360 π.Χ.), από τον Τάραντα της Νότιας Ιταλίας (μια αρχαία ελληνική αποικία στη Σικελία), καλός φίλος του Πλάτωνα και οπαδός του Πυθαγόρα, κατασκεύασε ένα τεχνητό αεριοπροωθούμενο περιστέρι, που αποκλήθηκε «Περιστέρι του Αρχύτα». Χάρη σε αυτήν την «πετομηχανή», πολλοί του αποδίδουν την ιδιότητα του εφευρέτη του χαρταετού.

Ακόμα παλαιότερη αναφορά του χαρταετού στην ελληνική αρχαιότητα θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα ελληνικό αγγείο της κλασικής περιόδου με παράσταση κόρης, η οποία κρατά στα χέρια της μια μικρή λευκή σαΐτα (είδος αετού) με το νήμα της, έτοιμη να την πετάξει.

Ο Χαρταετός έφθασε στην νεότερη Ελλάδα πρώτα από τα λιμάνια Ανατολής (Σμύρνη-Χίο-Κωνσταντινούπολη), τα λιμάνια της Επτανήσου, της Σύρας, των Πατρών και ακολούθησαν τα αστικά κέντρα, όπου μπορούσε κανείς να αγοράσει σπάγκο και χρωματιστό χαρτί. Η κατασκευή ενός χαρταετού σήμερα είναι σχετικά εύκολη υπόθεση καθώς υπάρχουν όλα τα τεχνικά μέσα.

Πηγές:

<https://argolikivivliothiki.gr/2014/02/26/kite-flying/>

<https://www.in.gr/2019/03/11/plus/features/giati-petame-xartaeto-tin-kathara-deytera-apo-pou-proilthe-ethimo/>

<https://www.dogma.gr/diafora/giati-tin-kathara-deftera-petame-chartaeto/110548/>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B1%CE%B5%CF%84%CF%8C%CF%82>